

POAŽHAJ BÓH

ČAS OPIS EVANĀELSKICH SERBOW

4. číslo

Budyšin, apryl 1972

Lětnik 22

Hrono na jutrownik

Bóh je Knjeza zbudził a tež nas zbudži přez swoju móc 1. Kor. 6, 14

W slowje druhého lista na Korintiskich (st. 4, 5), kotrež je nam jako lětne heslo date, Pawoł wuraznje wuzběhuje, zo wón a wšitcy, kiž smy Jězusi wočomnicy a swědkojo, fararjo a wosadni, nimamy a njesměmy sami sebje a swoju wosobinsku mudrosć připowědać, ale „Jězom Chrysta jako Knjeza“. A jutry mamy tomu hišće dodać „jako žiweho, džensa přítomneho Knjeza“. Přetož to scěhuje z našeho teksta. Pawoł w tutym našim měsacnym hronu ničo dale nječini, hač zo staru a wěcnje nowu jutrownu powěsć wospjetuje.

My sebi jutrowny podawk wopak předstajamy, hdyž sebi myslimy, zo je Jězusi po swojim z-rowa-stanjenju dale tak žiwy był kaž prjedy. Wón njeje wjace ze swojimi wočomnikami přez kraj čahnył, husto dosć njewědžo, hdže by swoju hłowu položil; wón njeje wjace před wšěm ludom předował a choreh hojil; wón njeje so dale rozestajal z pismawučeny a z farizejskimi, wón njeje so jim ani zjewil. Při jutrownej powěsći je najwážniše to, zo běchu tam jeho wočomnicy, jeho přečeljo, mužojo a žony, kiž běchu swěru za nim chodžili, kiž běchu něšto z Jězusi zhonili, mjenujcy, zo njeje wjace mrtwy, ale zo maja we nim žiweho, přítomneho Knjeza. Haj, Pawoł sam so mjenuje mjez jutrownymi swědkami, kotrychž je naličil w slawnym 15. stawje našeho lista.

Rozsudžace je, zo my sami, kiž mamy připowědać, wobswědčić Jězusi Chrysta jako Knjeza, bychmy přeco zaso něšto nazhonili z Chrystusom w swojim wosobinskim žiwjenju. Chrystof Blumhardt praji: „Mnohim dosaha, zo Chrystusowe stanjenje z rowa w knihach stejí a maja jo za džiwny podawk zaždženych časow, ale jim to wažne njeje za jich žiwjenje.“ Wón so tu potajkim ideologisce njerozestaja z ateistami a druhimi, kiž do zrowastawanja njewěrja, ale wón napomina křesćanow, kiž to na kemšach wuznawaja „na třeci džen zaso stanył z mrtwych“, tym wón dale praji: „Džensa je žiwy, džensa je tudy, džensa dyrbiće jeho móc začuwać, zo so džensa twoje žiwjenje wot smjerće wuswobodži.“

Wo tutej mocy řeči tež naš tekst a wosebje je řeč wo tym, zo wón přez tutu móc jónu tež nas zbudži. Tu nam Pawoł scěwki a perspektiwy pokaza a wotewrja do přichoda, haj do wěčnosće, kiž je za nas woprawdžitosć a wěstosć přez to, štož je so jutry stało!

Jenož z tym je, kaž při pohrjebach spěwamy, „Jězusi naša nadžija“, mjenujcy ta nadžija, zo

„tež dolha smjertna nóc
na mni nima žanu móc.“

La.

Jutrowne jehnjo

Tež my mamy jutrowne jehnjo.
To je Chrystus,
za nas woprowany.

Takle pisa japoštoł Pawoł na Korintiskich.

W druhich knihach Mójzasowych čítamy:

Džesaty džen měsaca wzmi každy jedno jehnjo — každy hospodar za swój dom jedno jehnjo.

Jehnjo dyrbi býć bjez poroka, muske,

jedne lěto stare,

wot w o w c y abo k o z y.

Hdyž w domje jich tak wjele njeje, zo bychu jehnjo zjěsć móhli, tak přiwzmi swojeho najbližeho susoda, hač jich telko budže, zo móža jehnjo zjěsć.

Mjaso dyrbiće w nocy jěsć —

na wohenju pječene —

k tomu njekisany chléb

a hórke zelo

Inž. St. Hlawička

Biblija w mojim žiwjenju

Biblija je mje zwarnowala před wěstěj duchownej smjerću. Wyše toho bě wona ta kniha, kotraž je na mnje wjetši wliw měła hač žana druha kniha. Ja móžu wězo někotre knihi mjenować, kotrež su sylnje na mnje skutkowałe. Hdyž pak jich wliw zaso woslabny, tak Biblija dale na mnje skutkuje a moje žiwjenje přetworja. To njeje stajne tak bylo. Wliw Biblije je rostl w tej měrje, kaž so moje stejisko k njej přeměni.

W mojim džěcatstwie a zažnej młodosci je Biblija na mnje skutkowała hlownje přez ludži, kotřiž běchu po njej žiwi. Najprjedy přez moju mać, kotraž je za mnje wobraz čichosće a milosće (Wukniće wote mnje, přetož ja sym čicheje a pokorneje wutroby!). Wšědnje so wona při snědanju w domjacej nutnosći za cyłu swójbu modleše. Potom je Biblija na mnje skutkowała přez moju wučerku w nježdělskej šuli. Na jejnym wobliču bě widžeć lubosć k Bohu a k nam (Bóh je lubosć). Dale přez ewangelistow, kotřiž z pa-

lacej wutrobu připowědachu ewangelij wo wumóženju přez Jězusi Chrysta (Wěr do Knjeza Chrystusa a budže zbóžny). W staršiskim domje řečeše ke mni wobraz Dobrego Pastyrja, kotryž so schileše wyše hlubiny nad wowcku w černjach.

A potom přińdže hrěch a z nim dwělowanje. Započalo bě so z tym, zo profesor biologije při wukładowanja swěta doda, zo so přenje stromy Biblije njeznjesu ze spoznaćimi wědomosćow. To zlama moju wěru a wěru někotrych mojih kolegow. Póznaće přirodných zakonjow bě sylniše hač moje přeswědčenje wo wěrnosći bibliskich džiwow a Božej wšehomócněj woli. Wyše toho běchu w Starym Testamencie wšelke wěcy, kotrež mje njespokojichu, haj mje wottrašachu, njech běchu to ritualne předpisy, zastarske nahlady (njbjeske wokna, z kotrychž kidaše so lijeńca na zemju), hróžbne wopisowanja zadlawych wojnow israelskeho luda. Bóh pak dale ke mni řečeše a to přez knihu „Henrika Stillinga mlode

lěta“. Bóh řečeše ke mni přez „Křesćanski zwjazk studentow“ a wosebje přez mojeho staršeho bratra, kotryž na Češiskim gymnaziju založi bibliske koło. Ja na to wołanje, bohužel, njewotmołwich. Za čas swojich studijow we Wienje drje so wobdžělah na studentskich bibliskich hodžinach a w Češinje zastupich do „Křesćanskeho towarstwa“, ale moje swědčenje wo Jězusi Chrystusa jako mojim Zbóžniku njebě jasne. Tak daleko dońdže, zo njemóžach wjace w Bibliji čitać a so modlić. Ja pytach.

Ja so woženich, a Bóh bě mi dał wěrjacu žonu a dvě džowce. Hdyž bě mje žona prosyla, zo bych so z nimi modlił, dyrbjach jim bohužel so wuznać, zo so njemóžu modlić.

Tehdy zastupi Bóh do mojeho žiwjenja. Wójna wudyri. Ja přińdžech do inženjerskeho bėrowa, kotrehož šef bě nutrnje wěrjacy čłowjek. Wón za moju swójbu wobstara bydlenje. Mój so rozmołwjachmoj wo wumóženju. Wón mi praješe:

„Nuzne je, zo Knjeza Jézusa prijimamy jako svojego Zbožnika.“ Ja započach pytač. Bórže po wójnje přińdže hodžina wumóženja. Ja běch na ewangelizačnej zhromadžiznje w Bielsku. Na kóncu ewangelizacije namołwjachu k modlitwje. Tehdy přepodach so w modlitwje Jézusej jako swojemu Wumóžnikkej. Ja začuwach, kak so mje Jézusowej ruce dótknyšej, jeho ruce z blůznami križowanja.

Wot toho časa bě moje stejiščo k Bibliji hinaše. Ja započach w njej widjeć słowo žiweho Boha, kotrež so runje na mnje měrješe. Pod Božim wliwom wotpadnychu mi wšitke dwěle na bibliskich džiwach, kaž so kurjawa minje před slóńčnymi pruhami. Tež moje čeze nastupajo stworjenje swěta běchu přeč. Runje na přerich stronach Biblije namakach krasnu wotmołwu na zasadne

Pój, witaj, nalěčo

prašenja nastaća swěta, žiwjenja a wšeho byća. Tam so mi wotkry hluboke zapřimnjenje čłowskeho byća a tež mandželstwa. Mje wjace nječěsnjachu problemy, kotrež zwisuja ze stworjenjom čłowjeka. Ja nětk zrozumich, zo Bibiliija njerěči jenož wo dawno zańdženych časach, ale zo so zaběra z wěrnoscemi, kotrež za wše časy plača.

Hdyž swjećachmy 50lětny jubilej našeho maturneho pruwowanja, widžach našeho profesora biologije. Wón bě hišće žiwy a mje lubje witaše. Wón so raz wotsali a so bórže wróci z knižku małego formata a praješe:

„To je moja wšědna lektura.“

To běchu ewangelije a japoštołske skutki!

Ja nětko zrozumich, zo je Bóh tež kněz žiwjenja a smjerće, zo móžeše wón potepić wšitke skažene ludy, kaž bě so to stało w kananej-skim kraju. Za mnje bě jasne, zo biblija wšitko realistisce bjez kóždeho porjenšjenja předstaja a tež hrěchi wulkich ludźi — kaž Abrahama a Dawida — z mjenom mjenuje.

Ja tež přeco lěpje spóznowach jednotu Biblije, byrnjež bě nastala za čas 1600 lět, napisana wot wokoło 40 spisowacelow. Tak je na přernej stronje rěč wo drjewje žiwjenja a poslednej runje tak. Runje kaž na spočatku tuteje knihi wšitkich knihow tak kaž na kóncu nadeńdzemy našeho Knjeza a Zbož-

nika w słowach: „Přińdž, Knježe Jězu!“ Přez cyłu Bibliju čehnje so čerwjena nitka — wumóženje přez Knjeza Jézusa.

Přeco bóle wobdźiwach logiski porjad na wjele městnach Biblije, tak na příklad w předowanju na horje. Tam so rěči wo Božim prawje — najprjedy, štož nastupa žiwjenje mjez čłowjekami (Mat. 5, 21–48), potom, štož nastupa stejiščo čłowjeka k Bohu (Mat. 6). Na kóncu (Mat. 7) steja praktiske žadanja, kak mamy Bože kaznje dopjelnić.

Ja tež namakach krasne logiske wukładowanja zasadnych bibliskich słowow — kaž na příklad „Bože kralstwo“ (Rom. 14, 17). Bože kralstwo — to je najprjedy prawdosc. Přetož hdžež Bóh knježi, tam njeje městna za křiwdu a njeprawdu. Hdžež pak njeje křiwdy, tam je pokoj mjez čłowjekami, tam je pokoj z Bohom. A měr dawa radosć. Hdžež je wodawanje hrěchow, tam móže čłowjek z radosću plakać. To njeje čelna radosć, ale radosć ducha, ducha, kotryž wuchadža ze swj. Ducha. Biblija bě moja hlowna lektura. Ja započach ze sobu nosyć Nowy Testament. Rańšu hodžinu naložowach za čitanje we swj. Pismje a za modlitwu. Ja započach plan za džeń rjadować we swětle Biblije. Při tym spóznych, zo je puć nam přez swj. Pismo pokazany žohnowany puć. Ja tež zrozumich, zo namołwa „Njepřečiwyjeće ze zlemu“ njeje njemóžna, ale zo je nuzna, hdyž chcemy měr wobchowac. „Lubuj — abo ty dyrbiš zahynić!“ to je titul jednoho wotrězka knižki wěrjaceho lékarja. Kelko mudrosće leži w napominanju: „Za wšitko so džakujće!“ Tež za njelube wěcy! Tež za ból, ponižowanje, haj za smjerć mamy so džakowac.

Hač dotal sym pisał wo swjim stejišću k Bibliji, kaž bě so w běhu mojeho žiwjenja změnilo. Ja pak chcu tež hišće wo tym něšto přistajić, kak je mje Biblija přeměnila — abo lěpje: kak je mje Bóh přez nju přeměnil, wot toho časa, zo ju zrozumich jako Bože słowo. Tole swoje swědčenje chcu w někotrych punktach wuprajic.

1. W młodych lětach čitach radšo powědančka, kotrež so na Bibliju zložowachu — nic Bibliju samu. Hdyž pak běch započal ju samu čitać, so do njeje zalubowach, tak kaž móže Bachowa hudžba nas zahorjeć. Stóž Bachowu hudžbu lubuju, nima wjace wjele na tamnej lochkej, klinkotacej hudžbje. Tak so mi tež džěše při čitanju Biblije, zo njemějach wjace spodobanje na wšelkich njechódnych powědančkach. Přeco radšo čitam w Bibliji a dostawam z njeje chléb žiwjenja.

2. Biblija je mje wučila, w přirodže widjeć Božu ruku a w jeje rjanosći spóznać Božu lubosć k nam čłowjekam. Njedawno běch z bratrami w horach. Hdyž so tam hromadže swojemu njebjeskemu Wótcej džakowachmy za rjanosć wokoło nas, přińdžechu mi sylzy radosće do wočow.

3. Pod wliwom Biblije — přez skutkowanje swj. Ducha — zrozumich lěpje wuznam Chrysusoweho wopora na križu. Słowa „křej našeho Knjeza Chrystusa“ dostachu za mnje žiwjenje.

4. Pod wliwom Biblije běch tež pod mocu swj. Ducha. Ja nazhonich, kak mje swj. Duch wodžeše a mje přeměni. Swj. Duch postaji před mojej woči wobraz wulkeho Knjeza, wobraz križowaneho Zbožnika, kotryž bě na križ wzał moju njeswěru a moju njechódnosć.

Nowe žiwjenje na hatach

5. Biblija je mje nawučila, kritiski być přečiwo sebi samomu. Wona mi pokaza moju skaženosć a mje nawuči dwělować na swojej samsnej dobroćiwosći, zo bych hladał na Knjeza, w kotrymž njebě žanoho hrěcha, kotremuž bě data wšitka móc.

6. Biblija je mje nawučila, čłowjekam služic, kaž je mój Mišter služby na so wzał a je byl poslušny hač do smjerće, haj hač do smjerće na križu. Prjedy běch wjele wěcow činił, zo bych so byšćil. Nětko stejachu mi před wočomaj słowa mojeho Knjeza: „Stóž chcę mjez wami być přeni, tón njech je waš služownik.“ Radšo so Bohu spodobac hač čłowjekam, to bě nětk mój ideal.

Džensa dawa mi Biblija přeswědčenje, zo ma žiwjenje swj. Ducha. Nadawk našeho žiwjenja je, Bože kralstwa twarić a Jézusowe mjeno česćic. Z njeho dostawam mocy za džělo a za wojowanja z napřečiwnoscemi.

Woda, slóńco, pěsk, dary rjaneho léca

Biblija dawa mi měr, mje wučí, wšitko z Božeje ruki brać — samo nuzy a chorosć, zo so ruče spokoju ze swjim wosudom. Wona mje wučí, z dowěru hladać tež přez row — pokazuju na to, zo je Kněz ze swojej drohej kreju zaplaćil moje hrěchi a je do wěčnosće přikrywa a wozmjje mje do svojeho njebjeskeho kralstwa.

Biblija wučí mje radosć žiwjenja. Ja so džakuju Bohu za strowosć, za měr w kraju, za wšitke potřebnosće žiwjenja, za džělo, za rjanosć přirody, za hudžbu, za žonu a džěsć a wyše wšeho za njewurjeknjeny dar, kotryž je naš Kněz Jězus. W tajkej radosći sym hižom husto plakał.

Biblija dawa mi wěstosć Knjeza Jézusoweje pomocy w spytowanjach a bėdženjach.

MOZAIK

Rjane, wulke město Kiew (2 mil. wobydlerjow) w Ukrainje ma tři wosebite parle:

Pečerskaja lawra (klóšter), katedrala swj. Handrija, katedrala swj. Sofije.

Džensa jenož něšto mało wo katedrali swj. Sofije. Hdyž do tuteje překrasnej cyrkwy zastupiš, sy hnydom putany wot wulkeho wobrazu wysoko nad wołtarnišćom. Swj. Marja z pozběhnjenymaj rukomaj so modli – w rjanej módrjej ze zlotom wušiwanej drasće. Tutón drje na štyri metry wysoki wobraz je z lutych małych barbojtych kamuškow hromadže zestajeny 1 800 000 kamuškow! Kiew bě w swojim času daloko a šěroko znaty jako srjedzišćo wumě-

Nam ewangelskim je to cuze wašnje – wurazy Loretskeje litanije runje kaž tež krasne wobrazy. My ewangelscy pak mamy wšón respekt před tajkej lubosću a česćownosću a wulkim wumělstwom.

Mozaik! Tysacy a zaso tysacy barbojtych kamuškow po dobrych myslach z wustojnej ruku hromadže zestajane su wozbožacy wobraz.

Koždy z kamuškow sam za sebje, hdyž je z wobrazu wupadnyl, njeje ani rjany ani špatny. Z nim njewěš nič započec. Wón słuša do cyłka. Tam je wón nuzny, zo by wobraz dospolny a rjany a pozběhowacy byl.

Njeje tež naše žiwjenje tajki mozaik – hromadže zestajany z wjele mólčkich maličkosćow?

stwa, wosebje za mozaikowe wobrazy.

Katedrala swj. Sofije je bohata ze swojim krasnym wumělskim wuhotowanjom. Nahladač so tam njemóžeš. Hižom jeničce tale cyrkej je dalokeje jězby hódna. Swjatych muži Biblijje tam widžiš a martrarjow cyrkwy. Po Božim domje wokoło chodžo, pak přeco zaso zhladuješ horje k Mariji.

Tale nadobnosť!

Tole bohatstwo!

Tole wulke wumělstwo!

Při tym spominam na Loretsku litaniju katolskeje cyrkwy, hdžež je swj. Marja mjenowana

swjata Boharodźielca,

maćer Božeje hnady,

lubozna maćer,

mócna knježna,

špihel sprawnosće,

stoł mudrosće,

česćowne sudobjo,

zložany dom,

njebjeske wrota,

kralowna jandželow,

kralowna patriarchow ...

To su jenož někotre tych čestnych mjenow Jězusoweje maćerje Marje.

Ty maš w ruce, wšitke tele małe kamuški swjeho žiwjenja k wobrazej hromadže zestajeć. Ty stejiš při tym před rozsudženjom, kajki wobraz chceš zestajeć:

wobraz džakownosće?

wobraz skórzby?

Tež žiwjenje twojeho blišeho je tajki mozaikowy wobraz, kiž sy sebi ty sam wo nim zestajaš.

Ty by móhl wobraz wo nim tež cyle hinak zložić.

Na tebi leži wulka zamołwitosć.

Čińmy rjane wobrazy wo swojich blišich, zo bychmy jich česćili.

Serbski cyrkwinski dzeń 1972 budže 17. a 18. junija we Łazu

Tam budžemy na Handrija Zejlerja spominać a jeho rjane spěwy spěwać. Před 100 lětami (15. 10.) je we Łazu wumřel.

Serbja po wšěm swěće

Naš rjany Kubłanski dzeń 1972

Póndzelu, 21. 2. 1972, bě zaso tak daloko, zo so wjele ewangelskich Serbow hotowaše do Budyšina na naš luby Kubłanski dzeń. Wón ma swój wosebity raz mjez wšěmi našimi swjedženjemi.

Wón je tak dočista serbski.

Bože słowo steji w srjedzišću.

To je zetkanje tych, kotřiž hromadže słušaja.

Jedyn zhromadny dzeń.

Zhromadnje Bože słyšeć!

Zhromadnje za blidom sedžeć!

Zhromadnje so wjeselić, zo tu smy!

Farar Richard Šořta-Wojerowski nam předowaše wo hrěchu přenjeho Hadama, pod kotrehož poklećom steji wšón swět, a wo wumóženju přez drugeho Hadama. Naš Zbožnik Jězus Chrystus je nas wumóhl wot pokleća hrěcha.

Rady smy na předowanje poslušali. Po řeči a po myslach bě tak dobre.

Hłowny přednošk dnja měješe dr. Faska wot Instituta za serbski ludo-

spyt. Před wjac hač sto lětami wupućowachu mnozy Serbja dla socialnych a nabožnych přičin ze swojeje serbskeje domizny Hornjeje a Delnjeje Łužicy. Do Australiskeje, do Afriki, tež do Južneje Ameriki, předewšěm pak jich čehnješe do Połnocneje Ameriki. Zašo abo pozdžišo spuščichu Serbja w cuzbje swoju serbsku řeč. W Australiskej je drje delnjoserbski duchowny wěsty čas po serbskich sydlišćach a domach pućował, zo by Serbam serbske Bože słowo předował.

Jan Kilian, farar w Kotecach a pozdžišo we Wukraacich, wobžarowaše, zo so serbowstwo na tajke wašnje pozhubjowaše. Jeho wotpohlad běše, serbskich wupućowarjow hromadže wzac, zhromadnje sej wuzwolic nowu domiznu, zo bychu w cuzbje byli kruty serbski cyłk a sej tam móhli „zachować swjich wótcow řeč a wěru“.

Z 570 serbskimi wupućowarjemi rozžohnowa so Jan Kilian w Ham-

burgu ze starej domizny. Nimale 300 z nich wumře po puću na cholery, přjedy hač běchu na amerisku zemju stupili. Wot zbytnych hišće zaso položca njebě čezam a nuzam pućowanja po kraju zrosćena. Tak skónčnje

Jan Kilian patoržicu léta 1854 z něšto wjace hač 100 Serbami za nowu domiznu wuzwoleny kraj docpě. „Serbin“ založene sydliščo mjenowachu.

Najprjedy natwarichu cyrkej a šulu a potom hakle swoje statoki. Jan Kilian a jeho synaj po nim kedžbowachu ze wšej swěru, zo by so serbska řeč tam zdžeržala.

Dr. Faska móžeše nam na zynkospaskach pokazac, kak Serbja džensa w Americe hišće serbski řeča. Po 120 lětach klinča tam serbske słowa kaž pola nas. Wukrancanski dialekt z němskimi słowami naměšany!

Z wulkim zajimom a hnutej wutrobu posluchachmy na žiwu reportažu ze Serbina. Knjezej drej. Fasje nutry dzak!

Serbja po wšém swěće — do tuteho wobłuka slušachu tež wobrazy a rozprawa Serbskeho superintendenta wo pućowanju do Leningrada a Kiewa. Wón pokaza předewšëm wobrazy cyrkwjow a znatych twarjenjow z wulkeju a swětaslawneju ruskeju městow. Přihladowarjo rady wobdźiwachu krasnu rjanosć ruskeje architektury.

Po puću so mi praješe, zo so wjesela hižom na klětuši Kublanski džen.

Rjeňši dzak nam njemóžeše wuprajic. W.

Luther dale začisnjeny?

W tutym měsacu zaso na to spominamy, kak méješe so naš dr. Měrčin Luther před 451 lětami (17. a 18. apryla 1521) we Wormsu swojeje nowe wučby dla zamołwjeć. My smy w reformaciskim měsacu w oktoberskim čísle našeho topjenka „Pomhaj Böh“ wo tym rozprawili, kajke wulke swjatočnosće 17. a 18. apryla 1971 we Wormsu běchu, na kotrychž běchu so katolikojo a ewangelscy wobdžělili. Wosebjě zajimowaje nas list katolskich duchownych a lajkow, w kotrymž běchu romskeho bamža wo jasne słowo k wosobje a k wučbje Měrčina Luthera po džensnišim katolskim stejnišću prosyli, kotrež móhlo pohlubšenju ekumeniskich stykow jenož spomožne być. Přetož hišće džensa plaći statne a cyrkwinске zatamanje, kotrež je so tehdom wuprajilo.

Ale wono so zda, zo watikan njeje rehabilitaciji „kecarja Luthera“ přichileny, kaž ewangelski tydženišnik „Die Kirche“ na reformaciskim swjedenju, 31. oktobra 1971 pisaše. Po słowje su woni z Roma do Wormsa pisali: „Zběhnjenje zatamanja přećiwo Lutheraj so njeda zmóžnić. Wonno tež kmamy puć njeje, wobroćenje katolskeho rozsuda wo Lutheru efektiwnje zwuraznić a přibliženje lutherskich a katolskich dale spēchowac. Prašenje — tak tam rěka — zatamanja Luthera je přez katolskich teologow dosć wujasnjene, a styki mjez katolskej cyrkwju a mjez lutherskimi cyrkwinškimi zjednoćenstwami — tu potajkim njesu słowo „cyrkej“ trjebali — „so najlěpje přez dalši studij, přez modlitwu a ekumeniske zarjadowanje polěpšuju.

To poslednje je prawje wuprajene, a tola bychy mnozy ewangelscy a tež katolsky křescenjo za wuprošene jasne słowo watikana dzakowni byli.

Podpisany, kiž je so stajnje za dobre zhromadne džělo katolskeje a ewangelskeje cyrkwy wuprajil, to jara wobžaruje. W léće 1963 je so tola tež zatamanje grjekskeho patriarchy přez bamža w léće 1054 a nawopak runje tak zběhnylo! Cehodla njeje to pola Luthera móžno? To njeje rozumić; to tež zhromadne styki na žadyn pad njespěchuje! Gerat Lazar

AFRIKA

Čorni dželačerjo w južnej Africe docpěchu ze swojim stawkowanjom přenje wuspěchi. To bě docyła přeni raz, zo tamni dželačerjo swoje džělo zapowědžichu. Na 15 000 čornuchow so srjedź decembra 1971 na stawku wobdžěli. Z tym přesta wšo hórnišćwo w Namibia.

Hač dotal móža čorni dželačerjo jenož přez SWANLA (South-West Afrika Native Labor Association) džělo dostać. Dželačer sam njemóže sebi město swogeho džěla ani džělo po swojim přeću wupowědźić. To wšo postaji SWANLA. Dželačerjo njemóža za čas kontrakta (12 do 18 měsacow) swoje džělo wupowědźić a nimaju tež žane prawo na dowol. Swoje swójby njesmědža sobu wzac. Na měsac dóstanu nimo skromneje jědže a chudeho bydlenja po našich pjenjzach 18,— hač do 42,— hr.

Křescanske cyrkwyje su přečo zaso wótrje přećiwo tutej njeprawdže wustupowali, pokazuju na niske mzdy, na rozbiwanje wšeho mandželskeho a swójbneho žiwjenja, hdyž dželačer njemě ze swogej swójbu w měsće swogeho džěla bydlić. To so njehodži zjednoćić z čłowjeskimi prawami.

Cyrkwje drje njesu tuto stawkowanje čornych dželačerjow organizowali, ale wone steja na stronje čornuchow. W rozprawach wo stawkowanjach so řeči wo „duchownym“ wašnjú tuteho boja. Ovambo-dželačerjo hromadže kěrlušě spēwaju a so modla.

Ze 600 000 wobydlerjow tuteho kraja je połojca křescanow.

Dželačerjo docpěchu, zo ma so SWANLO rozpušćić. Knježerstwo za to postaja džělowe zarjady, kotrež posrědkuja pisomne zrěčenja za dželačerjow. Jasnje dyrbi so mzda mjenowac a wuměnjenja džěla. Dželačer smě swoje džělo wupowědźić, zo by so za druhim móhl rozhladowac.

Bohužel tež nowe zrijadowanje njedowoli, zo by čorny dželačer do „bělych“ krajinow móhl swoju swójbu sobu wzac.

BIBLIJA

Bibliske towarstwa rozšěrjeja Bože słowo w 1 800 wšelakich řečach.

Biblija je do wšěch wjetšich řečow přeložena, byrnež dawno hišće prajic njemóžemy, zo by kóždy čłowjek na zemi móhl swj. Pismo w swogej řeči čitać.

W Indiskej samej je na 1 650 wšelakich řečow, na kupje Nowa Guinea na 700.

W Aziskej mamy cyłu Bibliju we 80 řečach, Nowy Testament w dalšich 82 řečach, k tomu džěle Božeho słowa hišće w 169 řečach.

To by rěkało, zo do wjace hač 1 300 aziskich řečow Ewangelij hišće přeložene njeje. To klinčic zrudnje! Mjez

tutymi řečami su pak tež tajke, kotrež so wot wjele mjenjeje čłowjekow řeča hač serbska. Druhdy su to jenož lědma 1 000, mjez kotrymž so snano hišće žadyn ke Chrystusej wobroćil njeje. Hdyž ma Aziska na 1 650 milion wobydlerjow, tak je jenož mały džěl tutech ludźi, kotriž njebychu Bibliju w swogej řeči dostać móhli. Wulke narody w Indiskej, w Chinje, w Japanskej maja wězo hižo dawno swój bibliski přeložk.

Rozpředawanje Biblije stajnje přiběra. W léće 1969 je so přez 5 milion Biblijow po wšém swěće rozdžělilo — w léće 1968 bě to 4,8 milion.

Poměrnje wjele trjeba

Afrika:	1,02 milion
Europa:	1,5 milion
Połnocna Amerika:	0,75 milion
Južna Amerika:	0,79 milion
Aziska:	0,75 milion

To nas džiwa, zo so w poslednich troch džělach swěta Biblija w nimale samsnej ličbje rozšěrja. My bychy měnili, zo budže w „křescanskej“ Połnocnej Americe wjace trěbne hač w pohanskich pralěsach Južnej Ameriki. — Z radoscu čitamy wulku ličbu swj. Pisma za Afriku. Tam so młode cyrkwyje mócnje hibaju a su hustodosć woprawdže „sól a swěćlo“ mjez afriskimi ludami.

Z rozprawy Bibliskich towarstwow je zajimawe spóznać, zo so cyła Biblija poměrnje mało kupuje, radšo džěle abo samo krátke wujimki z bibliskich pismow:

cyła Biblija	5,0 milion
Nowy Testament	11,5 milion
džěle swj. Pisma	36,6 milion
wujimki bibliskich pismow	92,0 milion

Bože słowo so rozšěrja po wšém swěće. Wo to so staraja Bibliske towarstwa. Najznačiše mjez nimi je Britiske bibliske towarstwo. Nam najbliše je Sakske bibliske towarstwo, kotrež je nam před lětami dało „Sćenje po swjatym Mateju.“

Je Biblija tež do Twesteho domu přišla?

Ty wšak ju hižo dawno maš.

Sy pak w njej tež čitaš? W.

Ž wosadow

Klukš. Srjedu 16. februara 1972 dyrbjachmy swěrneho serbskeho kemšerja Pawoła Bryču z Klukša k poslednjemu wotpočinkej přewodźec. Böh Knjez bě jeho w 72. léće jeho žiwjenja z tuteje časnosće wotwofal. Dolho nam njebočički w dobrym pomjatku wostanje, kak je ze swojimaj kruwomaj na polo jězdził.

Za cyrkej je wón něhdy złotak woprowal, zo móžeše so spowědny grat pozočić.

Njeh wotpočuje w měrje!

Drježdžany. Přichodne serbske kemše budu njedźelu Rogate, 7. 5. 1972, w 14.00 hodž. Leubnitz-Neuostra, elektriska 13 (skónčna stacija). Předowac budže farar Šoita-Drježdžanski.

Pomhaj Böh, časopis ewangelskich Serbow. — Wuchadza jónkróc za měsac z ličencu č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. — Rjadowuje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Hłowny zamołwity redaktor: superintendent Gerhard Wirth - Njeswačidiski. — Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin. — Čisć: Nowa Doba, čisćerňa Domowiny w Budyšinje (III-4-9-544).